

Eliška Nováková: Matylda

Matylda nikdy na Boha nevěřila. Ani na Ježíška. Chvilku věřila na Santu, ale jenom proto, že si moc přála rozevláté bílé šaty. Bála se, aby Ježíšek náhodou neměl špatný vkus, když je nahatý.

Nevěřila v Boha proto, že nechápala, proč by si měl klášter tolik podmínek, aby mohl mít člověka rád. Když zjistila, kolik je na světě dalších bohů a kolik zákonů musí lidé dodržovat, aby se dostali do nebe, nechápala ještě víc.

Jak si třeba člověk vybere toho správného? Jak pozná, *co* je vlastně správné? Proč se musí řídit knížkami se spoustou pravidel a nařízení, aby se dostal do nebe? Matylda si pokaždé vzpomněla na svoje rodiče. Ti na žádné bohy nevěří, a přece nezná nikoho laskavějšího a hodnějšího. A žádné návody k tomu nepotřebují.

Matylda byla přesvědčena, že „ten správný“ Bůh (kdyby existoval) by musel milovat úplně každého, včetně jeho nebo jejích chyb. Protože on přeci taky dělá chyby. Zachráněné životy jsou „boží zázrak“. Nehody a sebevraždy jsou „nešťastná náhoda“. Nikdo neřekne matce, které umřelo dítě, že si to tak Bůh přál.

Bůh je prý bezchybný, dokonalý, vševědoucí. Proč by lidé páchali sebevraždy, když on má vše pod kontrolou? Proč by se rodili homosexuálové, když to neschvaluje hned několik různých bohů? Proč se rodí nevinné děti postižené na těle i na duchu? Co dělal Bůh, když tisíce lidí umíraly jeho jménem v křížových výpravách? Kam se díval 11. září? A kde byl, když tři nepříteli bystří, ale o to urostlejší burani z vedlejší třídy přimáčkli v chodbičce za šatnami Matyldina bratra k ústřednímu topení a vyčůrali se mu do tašky na sbírku Tintinů?

To je Matyldě dodnes záhadou. Asi byli všichni, jak se říká, „v nesprávný čas na nesprávném místě“. Třeba Bůh zrovna vyháněl ovečky. Nebo přepočítával andílky.

* * *

Matyldě se chtělo už potřicáté za poslední dva dny brečet, tak si raději na obličej nanasla černou detoxikační masku, aby se přinutila zastavit slzy. Začala si masážním válečkem přejíždět krouživými pohyby po tvářích a po čele. Byl to její každodenní rituál, jehož součástí se postupně stal i její bratr, který za ní do společné koupelny vždy ve stejný čas přicházel.

„Ahoj čertice, snad jsem nespáchal nějaký hřích, to mě snad chceš vzít do pekla?“

„Ne.“

„Víš, připomínáš mi jeden takový příběh – muže v železné masce, Leonardo di Caprio hrál dvojníka Ludvíka XIV., jeho dvojče, jeho bratra Filipa, on ho uzavřel na moři, když se stal králem, vsadil ho do železné masky, aby nebylo poznat, že jsou dvojčata. Připomněla jsi mi svou maskou tu železnou masku.“

„To je zajímavý.“

„Když někoho nenávidím a když mě někdo štve, tak se mi zdají sny o tom, jak je zavírám do železné masky.“

Dobře jim tak, pomyslela si Matylda.

* * *

Matylda si často říkala, jaké by to asi bylo mít normálního sourozence. U oběda, když její otec podotkl, jaké je štěstí, že jeden z nich je autista, protože „dva protivný pubertáky“ by už opravdu nesnesl, se Matylda bránila tím, že jí by neautistický sourozenec naprosto vyhovoval, jelikož by si pak alespoň mohli navzájem stěžovat na svého nenormálně otravného otce. Kdyby její sourozenec autista nebyl, nemusela by se cítit provinile za to, že s ním neabsolvuje každovečerní rodinnou terapii a že na něj občas ječí.

Pravdou bylo, že se tím strašně trápila. Štěpán byl její dvojče. Nedokázala pochopit, proč je ona normální a on ne. Taky přemýšlela nad tím, co rozhodlo, kdo z nich dvou bude ten postižený. Co kdyby se ona narodila postižená? A co kdyby ani jeden? Byli by neoddělitelní? Četli by si myšlenky? Kdyby si jeden třeba zlomil ruku, cítil by bolest i ten druhý?

Matylda byla na Štěpána často zlá. Nedělala to naschvál – proto, že její bratr byl autista a ona chtěla taky trochu rodičovské pozornosti, jak někdy píší v *příručkách pro sourozence dětí s poruchami autistického spektra*. Štěpán ji prostě štvál úplně stejně jako by každý bratr – i úplně normální – štvál svou sestru. Jeho pocity s ním večer co večer odmítala probírat ne proto, že by ho neměla ráda nebo ji snad nezajímalo, co se odehrává v jeho životě, ale proto, že si pak až moc dobře uvědomovala, jak to mají její rodiče těžké a jak se její bratr trápí. Nechtěla to mít těžké a nechtěla se trápit. Aspoň ne víc, než bylo nezbytné.

* * *

Nikdy nezapomene na rozhovor, který s ním vedla hned poté, co jí a rodičům vysvětlil, jak se jeho Tintinové ocitli v kaluži moči. Bylo to den předtím, než se rozhodl zavřít všechny do železné masky.

„Všechno mi už přestává jít, že už ani nedokážu něco vysvětlit a prostě jako kdyby se o to nikdo nezajímal a ani já nechápal, proč jsou lidé zlí, já si představuji jen, já si dokážu představit jen lidi, kteří jsou hodní a milí, protože i já sám jsem hodný a milý.“

„Ty jsi. Ty jsi moc hodný a moc milý, Štěpáne.“

„Ale já se opravdu jen někdy rozčílím, jen když opravdu to na mě někdy přijde, víš?“

„Ano, vím.“

„My čteme z výrazů a z jejich vlastně znění, zvuků jejich tónů, jak se chovají a v jaké vlastně situaci oni jsou.“

„Lidi?“

„Ano, ostatní lidé. Já teďka aspoň třeba potřebuji kamaráda nebo nějakého parťáka, partnera, ale zatím nevím, jestli by se k tomu došlo a toužím prostě po nějakém dobrodružství, jako je v Rychlých šípcech, víš. Jsem tady zavřený, hniju tady neustále.“

„To jsi řekl moc hezky.“

„Občas také přemýšlím nad sebevraždou.“

„Nad sebevraždou?“

„A prostě mě už to přestává bavit, jak neustále tady musím být zavřený, nosit, být pod rouškou. Být pod rouškou a mně už vlastně ani na tom vůbec nezáleží. Jak jsme si spolu četli v tom článku „*My autisté tě povedeme dál*“, a já ti řeknu, Matyldo, už na tom vlastně vůbec nezáleží, vlastně záleží na tom, abych se alespoň, aby se alespoň člověk cítil šťastný, a já už jsem se i s touhle dobou možná srovnal.“

„To je dobře.“

Přehrávala si poslední sourozenecký dialog, dívala se na sebe do zrcadla a po tváři jí tekly slzy. Matylda už neměla sílu na existenciální debaty, a tak Štěpán oznámil matce, že „Matyldu stejně nezajímají mé problémy a vůbec mě neposlouchá, dělá si pořád jen věci na tom svém blbém mobilu.“

Matylda odložila růženínový váleček na okraj umyvadla. Povzdechla si. Přemýšlela, jak to udělat, aby už nikdy nemusela do školy, kde se učitelé každý den usmívají na gorily, které předtím značkovaly své teritorium v chodbičce u šatny. Aspoň, že je zítra pátek.

* * *

Předchozí víkend se rodiče s Matyldou domlouvali na výletu. „Štěpánovi to udělá dobře,“ povídá otec. „Matylda bude chvíli předstírat, že není jeho sestra, ale kamarádka, a on se z toho dostane.“

„Musíme to začít řešit,“ rezolutně odpovídá matka, „přece to nemůžeme nechat jen tak, už je to letos potřetí.“

Matyllda tehdy jenom tiše poslouchala. Ozánění ničemu nepomůže, nikdo s tím nic neudělá. Nebyli to jen studenti, kteří ke Štěpánovi nechovali ani špetku respektu, byli to i učitelé.

Na začátku druhého pololetí se v divadle konala naučná cestopisná přednáška o Maroku. A protože Matyllda a Štěpán chodili do devítky, i když každý do jiné třídy, museli se jí povinně zúčastnit. Matyllda divadlo miluje, ten šum před představením, vzrušení, když pomalu zhasnou světla a pak se zvedne opona... Štěpán se tmy děsí a divadlo ho nezajímá, takže šel místo přednášky do osmičky na dějepis. Matyllda seděla ve druhé řadě a monotónní hlas cestovatelky ji trochu uspával; představovala si, že je Štěpán normální, sedí vedle ní, spolu se svými kamarády, občas se na sebe podívají a usmějí se. Po přednášce si vyprávějí o tom, jaká to byla otrava a jak milují divadlo. Skáčou si do řeči, jeden za druhého dořikávají věty a někdo říká: „Je vidět, že jste dvojčata“.

Na všechno tohle Matyllda myslela, když zaslechla tichý rozhovor skupinky učitelek sedících za ní, v poslední řadě.

„Je naprosto nemožnej, u tabule stojí jak pařez, čumí do země a nedokáže se normálně projevit,“ stěžovala si fyzikářka.

„A kdybyste slyšeli tu výslovnost, to se nedá poslouchat, já ani nevím, za co ho mám hodnotit,“ přidala se učitelka angličtiny.

„Prý speciální hodnocení... Jednou je na normální škole, tak ho budu hodnotit stejně jako ostatní, v životě taky nebude dostávat žádný úlevy,“ souhlasil chemikář.

„Takový děcka patří do zvláštní školy, ne k nám,“ ozve se znovu angličtinářka.

„Ježiši, a taky vám brečí na hodinách?“ směje se další kantor.

„Ten kluk by měl jít do ústavu, tam by s ním třeba něco udělali,“ prohlásí učitelka angličtiny.

„Ještěže alespoň jedno z těch dvou dětí se jim povedlo,“ zakončí debatu moje třídní.

* * *

Matyllda vzpomínala na pocit úzkosti, který ji před týdnem přepadl, a jak zoufale se ho chtěla zbavit: „Pojedeme do Průhonic, tam to má rád,“ rozhodla nakonec. Jelo se.

Myslela na to, kolikrát musel Štěpán mamince přeříkat třídy minerálů, protože se bál, že ztrácí paměť a přichází o své schopnosti. Zrovna, když procházeli kolem postaršího páru sedícího na lavičce, už byl u fosfátů.

„Podívej se na ně, Petře, takhle si jednou budeme sedět sami dva, až děti konečně vypadnou z domu,“ usmívala se maminka.

„To bysme nejdřív museli vydělat peníze na doživotní péči o Štěpána. Matylde, ty se o něj postaráš, vid’?“ smál se tatínek.

„Ani náhodou, já odletím na druhý konec světa, daleko od vás všech!“ odpovídá a snaží se, aby to znělo vesele.

„No tak holt budeme do smrti poslouchat o sulfidech, maminko,“ zasmál se tatínek.

„Vy si ze mě děláte legraci, že?“ ptá trochu podezíravě Štěpán.

* * *

Matylde často myslela na to, že Štěpán nikdy nebude mít vlastní rodinu. Její děti nepojedou o prázdninách za strejdu Štěpánem a nebudou si hrát s jeho dětmi – Esterkou, kdyby to byla holčička, a Otou, kdyby to byl kluk. A Štěpán jim nebude vyprávět o krásách minerálů a jejich tajemstvích. Nebude je vozit na výlety za krásnými kamínky ve své Škodovce. Ne proto, že lidé s poruchou autistického spektra u nás nesmějí řídit, ale proto, že nebude mít koho vozit, ani kam jet. Naštěstí ale bude mít vždycky Matyldu a rodiče, kteří ho občas vyvezou. Třeba do Průhonic.

* * *

Seřela si černou masku a hodila ji do koše.

Minulou sobotu bylo opravdu nádherně. V průhonickém parku se Štěpán pohyboval tím svým neobratným klátivým indiánským během a při tom vysvětloval tatínkovi, k čemu slouží. Jeho dlouhé husté vlasy mu padaly do obličeje. Matylde měla úplně stejné husté vlasy. Aspoň v jedné věci byli opravdu jako dvojčata.

Usmála se. Bůh si potrpí na efektní detaily. Když včera ráno Matylde celá naštvaná vrazila do Štěpánova pokoje, nejprve ji oslepil odraz ostrého slunečního svitu v dokořán otevřeném okně. Štěpán to měl rád. Byl to jeho oblíbený rituál. Vždy si otevřel okna, posadil se do křesla a četl Tintina. Dnes ale neměl co číst, jeho komiksy ležely na dně popelnice. A víme, že autisté nemají rádi náhlé změny.

V pokoji bylo chladno a pod oknem stála židle. Štěpán v pokoji nebyl. Matylda cítila malinkou chvilku cosi jako zmatek; pak se zvenku odněkud z nekonečné hloubky ozvalo zaječení a ve stejné chvíli se za střechou protějšího domu vyloupil srpek slunce a pokoj zalila rudá záře.

Na to, co následovalo potom, se jí nechtělo vzpomínat. Celý den dnes chodila do bratrova pokoje, aby uhladila Štěpánem pečlivě ustlanou postel a ujistila se, že jsou všechny knížky a sešity na stole zarovnané do pravého úhlu, přesně tak, jak je naposledy uklidil a srovnal. *Autisté nemají rádi nepořádek*, dozvěděla se kdysi z jednoho televizního dokumentu.

* * *

Studenou vodou z umyvadla si několikrát opláchla obličej. Aspoň, že neskočil pod vlak, říkala si. Ještě by mu na Novinkách nadávali naštvaní cestující.

Matylda uvnitř cítila prázdnotu. Co je z ní teď? Nikdy už nebude jedináček, ale co se stane s dvojčetem, když mu ten druhý umře? Podívala se na sebe do zrcadla a na okamžik měla pocit, že její tvář zčernala a z očí jí vyšlehly pekelné plameny.

* * *

Celé dětství Matyldu děsily představy, že jí Štěpán jednou zůstane na krku. Že kvůli tomu nebude nikdy sama sebou, volná, úplná, hotová, celá. Že ji bude vždycky tížit jako mlýnský kámen. Přání nevláčet se se svým dvojčetem jako s obrovským závažím se jí právě vyplnilo. Volná se ale necítila. Ani sama sebou. Jako by z ní zbyla jen půlka. Napůl vylitá sklenice. Napůl svobodná. Začala se bát, že už jí bude navždy chybět něco důležitého.

Matylda nikdy na Boha nevěřila. Třeba teď nějaký Bůh bude mít tu čest.